

Judikát NS 21 Cdo 517/2015

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 05/25/2016
Spisová značka: 21 Cdo 517/2015
ECLI: ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.517.2015.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Přípustnost dovolání
Pracovněprávní vztahy
Náhrada mzdy
Mzda (a jiné obdobné příjmy)
Splatnost pohledávky
Výpověď z pracovního poměru
Neplatnost právního úkonu
Dotčené předpisy: § 69 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 109 odst. 3 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 122 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 141 odst. 1 a 3 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 353 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 243d písm. a) o. s. ř.

Kategorie rozhodnutí: B EU

21 Cdo 517/2015

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Zdeňka Novotného a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D. v právní věci žalobkyně J. I., proti žalované České republice – České obchodní inspekci v Praze 2, Štěpánská č. 15, IČO 000 20 869, o 15.333,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 14 C 232/2013, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. července 2014 č.j. 23 Co 273/2004-72, takto:

I. Dovolání žalované se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně se v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 14 C 23/2012 domáhala, aby jí žalovaná zaplatila na náhradě mzdy poskytované při neplatném rozvázání pracovního poměru za dobu od 1.1.2009 do 30.6.2009 celkem částku 193.940,- Kč s úrokem z prodlení. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že u žalované byla zaměstnána na základě pracovní smlouvy od 8.3.1999 a že jí žalovaná dala dne 12.6.2007 výpověď z pracovního poměru, která byla rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10.5.2010 č.j. 159/2009-148 (potvrzeným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 2.3.2011 č.j. 28 Co 531/2010-177) určena za neplatný právní úkon. Na podporu uplatněného nároku uvedla, že v řízení vedeném mezi účastníky u Obvodního soudu pro Prahu 2 bylo již rozsudkem ze dne 5.10.2011 č.j. 14 C 248/2010-90 (potvrzeným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11.4.2012 č.j. 23 Co 43/2012-121) rozhodnuto, že základ nároku, kde byla uplatněna náhrada mzdy z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru stejnou výpovědí za dřívější dobu od 11.9.2007 do 28.2.2008 ve výši 186.426,- Kč, je opodstatněný (Obvodní soud pro Prahu 2 poté

v dalším řízení rozsudkem pro uznání ze dne 11.10.2012 č.j. 14 C 248/2010-136 žalované uložil, aby žalobkyni zaplatila částku 182.371,- Kč jako náhradu mzdy z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru). Za těchto okolností žalobkyně požadovala náhradu mzdy poskytovanou při neplatném rozvázání pracovního poměru za dobu od 1.1.2009 do 30.6.2009 ve výši 193.940,- Kč vycházející z průměrného hodinového výdělku ve výši 187,93 Kč za rozhodné období druhého čtvrtletí roku 2007.

Poté, co Obvodní soud pro Prahu 2 platebním rozkazem ze dne 31.7.2012 č.j. 14 C 23/2012-27 žalobě zcela vyhověl, a poté, co žalovaná proti tomuto platebnímu rozkazu podala odpor, Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem pro uznání ze dne 10.4.2013 č.j. 14 C 23/2012-63, žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni 178.607,- Kč, „zbytek nároku, co do 15.333,- Kč s příslušenstvím“ vyloučil „k samostatnému soudnímu řízení“ a žalované uložil, aby žalobkyni zaplatila 9.700,- Kč na náhradě nákladů řízení.

O vyloučení části nároku poté rozhodl Obvodní soud pro Prahu 2 v nyní projednávané věci rozsudkem ze dne 11.12.2013 č.j. 14 C 232/2013-28 tak, že (I.) žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni částku 13.228,- Kč s úrokem z prodlení, který vyčíslil, (II.) ohledně částky 2.105,- Kč s úrokem z prodlení žalobu zamítl, (III.) uložil žalované aby zaplatila žalobkyni úroky z prodlení z částky 178.607,- Kč od 13.7.2009 do zaplacení „ročně ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o 7 % bodů a platné po první den příslušného kalendářního pololetí v němž prodlení trvá“ a (IV.) rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve věci samé, vycházející ze mzdového listu žalobkyně za druhé čtvrtletí roku 2007, zjistil, že „průměrná hodinová mzda“ žalobkyně činí 185,882 Kč, podle odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce vypočetl nárok za jednotlivé měsíce leden až červen 2009 a dospěl k závěru, že „v součtu tak náleží žalobkyni za posuzované období 191.835,- Kč“. Vzhledem k tomu, že „meziúředním rozsudkem v původním řízení pod č. j. 14 C 23/2012 byla žalobkyni již přiznána částka 178.607,- Kč, z požadovaných 191.835,- Kč, činí rozdíl 13.228,- Kč“, a ohledně částky 2.105,- Kč musela být žaloba zamítnuta.

K odvolání obou účastnic Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23.7.2014 č.j. 23 Co 273/2014-72, změnil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku (II.) tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 2.105,- Kč s úrokem z prodlení, který vyčíslil, ve výroku (III.) o příslušenství pohledávky rozsudek soudu prvního stupně zrušil, ve výroku o nákladech řízení (IV.) rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 1.000,- Kč. Ve věci samé přisvědčil soudu prvního stupně, že žalobkyni vznikl podle ustanovení § 69 odst. 1 zák. práce nárok na náhradu platu ve výši průměrného výdělku zjištěného za druhé kalendářní čtvrtletí roku 2007, který se použije pro celé období, za něž náhrada platu žalobkyni náleží. Vzhledem k tomu, že žalobkyně odpracovala 21 dní, soud prvního stupně také správně postupoval podle ustanovení § 353 odst. 1 zák. práce, když při zjišťování průměrného výdělku vycházel z hrubého platu zúčtovaného žalobkyni k výplatě v rozhodném období a z odpracované doby v rozhodném období. Podle názoru odvolacího soudu však k výši dosaženého hrubého platu v rozhodném období je třeba připočítat částku 818,- Kč představující doplatek příplatku za vedení náležející žalobkyni v měsíci dubnu 2007, který žalovaná v dubnu 2007 žalobkyni neoprávněně nevyplatila, když při jeho odejmutí postupovala v rozporu s ustanovením § 136 odst. 2 zák. práce. „Byť tato částka byla žalobkyni vyplacena až v srpnu 2007, jde o nárokovou složku mzdy náležející žalobkyni za práci vykonanou v měsíci dubnu, tedy v rozhodném období, a pro účely výpočtu průměrného výdělku se zahrnuje do výše zúčtovaného platu v rozhodném období“. Setrvání na doslovném znění ustanovení § 353 odst. 1 zák. práce a nezapočítání výše neoprávněně nevyplaceného doplatku příplatku za vedení do platu zúčtovaného k výplatě v rozhodném období by vedlo k situaci, která by zaměstnavateli umožňovala ovlivnit výši průměrného výdělku a nepřípustně by poškozovala zaměstnance jako slabší stranu v pracovněprávním vztahu. V případě žalobkyně by tím podle názoru odvolacího soudu došlo k dalšímu poškození jejich práv započatému žalovanou neoprávněným nevyplacením příplatku za období duben 2007, následující neoprávněnou výpovědí z pracovního poměru ze dne 12.6.2007 a pokračujícím odmítáním výplaty náhrady platu podle ustanovení § 69 odst. 1 zák. práce. Odvolací soud uzavřel, že celkově tedy náleží žalobkyni za období leden až červen 2009 náhrada platu ve výši 193.940,- Kč.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu „do výroku I., jímž odvolací soud v pracovněprávním sporu o náhradu platu změnil zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně“, podala žalovaná dovolání. Vyslovlila souhlas se závěrem odvolacího soudu, že rozhodným obdobím je v daném případě druhé čtvrtletí roku 2007, že žalobkyně v něm odpracovala více než 21 pracovních dnů, a že průměrný výdělek zjištěný postupem podle ustanovení § 353 odst. 1 zák. práce je 185,882 Kč. Proto žalobkyni přísluší náhrada platu nikoliv ve výši zbytku žalované částky 15.333,- Kč, ale jen částka 13.228,- Kč. Jestliže odvolací soud akceptoval, že výdělek žalobkyně v rozhodné období činí nikoliv podle mzdového listu zjištěných 74.353,- Kč, ale 75.151,- Kč za 400 odpracovaných hodin, nemá tento postup oporu v platné právní úpravě již vzhledem k „úvodnímu ustanovení Hlavy XVIII § 351, které nedává prostor pro úvahy podobného charakteru“. Jestliže byl žalobkyni průměrný výdělek stanoven ze zúčtovaného platu a z odpracované doby v rozhodném období, pak není nutné provádět další korekce náhrady platu, a to ani s ohledem na případné dorovnání. Postupem odvolacího soudu „došlo ke značnému zvýšení průměrného hodinového výdělku, protože právní úprava reflektuje poměrné rozdělení odměn až za delší období, než je právě kalendářní čtvrtletí“. Žalovaná navrhovala, aby rozsudek odvolacího soudu byl změněn tak, že „žalovaná není povinna zaplatit žalobkyni částku 2.105,- Kč s příslušenstvím“, anebo aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně uvedla, že, kdyby zaměstnavatel nemusel pochybení napravovat do všech souvisejících důsledků jen proto, že podle jeho výkladu k tomu doslovné znění ustanovení § 353 nedává prostor, mohl by potom zcela bez postihu účelově krátit zaměstnance na výplatě i o větší část platu, zejména v období, ze kterého by byl zjišťován průměrný výdělek pro náhradu platu za dobu, kdy zaměstnanci čerpají dovolenou, nebo by tak mohl postupovat u zaměstnance, kterému se rozhodl dát výpověď vázanou na vyplacení odstupného.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozhodnutí v pracovněprávním vztahu [§ 238 odst. 1 písm. d) o.s.ř.], proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva – zda je možné započítat do platu zaměstnance v rozhodném období (§ 353 odst. 1 zák. práce) část platu, který byl vyplacen v jiném období, ale na který vznikl nárok v rozhodném období -, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalované není opodstatněné.

Projednávanou věc je i v současné době třeba posuzovat - vzhledem k tomu, že žalobkyně se domáhá náhrady platu ve výši průměrného výdělku z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru, která začala vznikat ve třetím čtvrtletí roku 2007 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31.12.2007, tj. předtím, než nabyl účinnosti zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, zákon č. 362/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 69 odst. 1 zák. práce dal-li zaměstnavatel zaměstnanci neplatnou výpověď nebo zrušil-li s ním zaměstnavatel neplatně pracovní poměr okamžitě nebo ve zkušební době, a oznámil-li zaměstnanec zaměstnavateli bez zbytečného odkladu písemně, že trvá na tom, aby ho dále zaměstnával, jeho pracovní poměr trvá i nadále a zaměstnavatel je povinen poskytnout mu náhradu mzdy nebo platu. Náhrada podle věty první přísluší zaměstnanci ve výši průměrného výdělku ode dne, kdy oznámil zaměstnavateli, že trvá na dalším zaměstnávání, až do doby, kdy mu zaměstnavatel umožní pokračovat v práci nebo kdy dojde k platnému skončení pracovního poměru.

V projednávané věci vznikl žalobkyni nárok na náhradu platu z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru výpovědí ze dne 12.6.2007 dané podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce ode dne, kdy oznámila žalované dopisem ze dne 10.9.2007, že trvá na tom, aby ji dále zaměstnávala. Vzhledem k výše uvedenému lze přisvědčit názoru, že rozhodným obdobím pro zjištění průměrného výdělku je druhé čtvrtletí roku 2007. S názorem, že do hrubého platu zúčtovaného v tomto období nelze zahrnout i část platu, na kterou v tomto období vznikl nárok, byť byla vyplacena v jiném období, však nelze vyslovit souhlas.

Má-li být v pracovněprávních vztazích uvedených v § 3 větě druhé použit průměrný výdělek, postupuje se při jeho zjištění podle této hlavy (§ 351 zák. práce). Průměrným výdělkem zaměstnance se rozumí průměrný hrubý výdělek, nestanoví-li pracovněprávní předpisy jinak (§ 352 zák. práce). Průměrný výdělek zjistí zaměstnavatel z hrubé mzdy nebo platu zúčtované zaměstnanci k výplatě v rozhodném období a z odpracované doby v rozhodném období (§ 353 odst. 1 zák. práce). Není-li v tomto zákoně dále stanoveno jinak, je rozhodným obdobím předchozí kalendářní čtvrtletí (§ 354 odst. 1 zák. práce).

Právní úprava sice umožňovala i v tehdejší době, aby si účastníci upravili práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích odchylně od právní úpravy v zákoníku práce, avšak (kromě jiného) jen tehdy, jestliže to tento zákon výslovně nezakazoval. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 2 ve větě páté zák. práce stanovilo, že práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích nemohou být upravena odchylně od tohoto zákona v případech uvedených v § 363 odst. 2, a že toto zmíněné ustanovení uvádělo výslovně, že účastníci pracovněprávních vztahů se nemohou odchýlit od § 351 až § 362 odst. 2 (§ 2 odst. 1 věta pátá), je mimo pochybnost, že uvedená ustanovení hlavy XVIII zák. práce upravující „Průměrný výdělek“ mají kogentní povahu.

Z uvedeného vyplývá, že průměrný výdělek a způsob jeho zjišťování je právní kategorií, jejíž obsah je určen právním předpisem. Otázka správné výše průměrného výdělku je tedy především otázkou právní. Pro stanovení průměrného výdělku - jak je z výše uvedeného zřejmé - mají význam tři základní skutečnosti - rozhodné období, hrubá mzda (plat) zúčtovaná zaměstnanci k výplatě v rozhodném období, a odpracovaná doba v rozhodném období. Rozhodným obdobím je zásadně předchozí kalendářní čtvrtletí, a výkladem nelze dovodit, že by rozhodným obdobím mohl být časový úsek jiný. Základem pro výpočet průměrného výdělku je tedy v posuzované věci plat, který byl žalobkyni zúčtován v rozhodném období - v kalendářním čtvrtletí předcházejícím vzniku nároku na náhradu platu (tj. doba od 1.4.2007 do 30.6.2007).

S názorem dovolatelky, že při výpočtu průměrného výdělku žalobkyně nelze zohlednit částku 818,- Kč příslušející za duben 2007 proto, že byla vyplacena až s platem za srpen 2007, tedy až po uplynutí rozhodného období, nelze přesto souhlasit.

Zaměstnanci přísluší za práci vykonanou v pracovním poměru pro zaměstnavatele, který je uveden v ustanovení § 109 odst. 3 zák. práce, za podmínek stanovených v zákoníku práce plat, nestanoví-li zákoník práce nebo zvláštní právní předpis jinak (srov. § 109 odst. 1 zák. práce). Plat se poskytuje podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti práce, podle obtížnosti pracovních podmínek, podle pracovní výkonnosti a dosahovaných pracovních výsledků (srov. § 109 odst. 4 zák. práce); za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty přísluší všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejný plat (srov. § 110 odst. 1 zák. práce).

Plat určuje zaměstnavatel zaměstnanci podle tohoto zákona, nařízení vlády vydaného k jeho provedení podle § 111 odst. 2, § 112 odst. 2 a § 123 odst. 6 a v jejich mezích podle kolektivní smlouvy, popřípadě vnitřního předpisu. Plat není možné určit jiným způsobem v jiném složení a jiné výši, než stanoví tento zákon a právní předpisy vydané k jeho provedení. (§ 122 odst. 1 zák. práce).

Z uvedeného vyplývá, že zaměstnanci vzniká právní nárok na plat až následně za práci, kterou v pracovním poměru pro zaměstnavatele vykonával, a že tento nárok nemůže být určen v jiné výši, než stanoví pracovněprávní předpisy. Vztaheno na posuzovaný případ to znamená, že nárok žalobkyně na plat za duben 2007 zahrnoval i příplatek za vedení ve výši 818,- Kč, neboť bylo vyloučeno, aby byl tento plat určen v jiné výši, a že v této výši měl být také zúčtován. Poukazuje-li žalovaná na to, že k proplacení uvedené částky došlo jindy (s platem za srpen 2007), potom vlastně ztotožňuje fakticitu výplaty platu s jeho zúčtováním poté, co zaměstnanci na plat vzniklo právo.

Je nepochybné, že pracovněprávní předpisy v tomto směru upravují a rozlišují mezi splatností platu (jeho náhrady) na straně jedné a výplatou platu (jeho náhrady) na straně druhé; zatímco splatnost (termín splatnosti) nastává podle ustanovení § 141 odst. 1 zák. práce nejpozději v kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém vzniklo zaměstnanci právo na plat či jeho náhradu (tedy, řečeno jinak, uplynutím posledního dne takového měsíce), výplatu (pravidelný termín výplaty) určí podle ustanovení § 141 odst. 3 zák. práce zaměstnavatel po projednání s odborovou organizací v mezích období uvedeného v ustanovení § 141 odst. 1 zák. práce, nebyl-li pravidelný termín výplaty sjednán v kolektivní smlouvě. Pro posouzení výše platu, který zaměstnanci přísluší za rozhodné období, však není významné, kdy se stal plat splatným nebo kdy měl být vyplacen (resp. kdy vůbec byl – jako v posuzované věci - fakticky vyplacen), tedy - jinak řečeno - kdy byl nárok na plat uspokojen, neboť uvedený postup nebere náležitě v úvahu zákonnou povinnost zaměstnavatele zúčtovat plat po vykonané práci, a v rozporu s tím činí rozsah platu za rozhodné období – a tím i průměrného výdělku - odvislým od úvahy zaměstnavatele, v jaké období se rozhodne plat (jeho část) zaměstnanci vyplatit.

Z uvedeného vyplývá, že platem zúčtovaným zaměstnanci k výplatě za rozhodné období ve smyslu ustanovení § 353 odst. 1 zák. práce je třeba rozumět zúčtování práva na plat v rozsahu, v jakém zaměstnanci vzniklo za práci vykonanou v rozhodném období; z tohoto hlediska není významné, kdy k výplatě platu (jeho části) fakticky došlo.

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 151 odst. 1 části věty před středníkem o.s.ř., neboť žalovaná, jejíž dovolání bylo zamítnuto, na náhradu nákladů dovolacího řízení nemá právo a žalobkyni v dovolacím řízení žádné náklady nevznikly.

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně 25. května 2016

JUDr. Zdeněk Novotný
předseda senátu

www.nsoud.cz